

Motion till riksdagen 2008/09:Sf373

av **Veronica Palm m.fl. (s)**

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn – en modern familjepolitik för framtiden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar om ett nytt politiskt mål för politikområdet Ekonomisk familjepolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa det kommunala vårdnadsbidraget.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett stegvis höjt tak till 10 prisbasbelopp i tillfälliga föräldrapenningen och havandeskapspenningen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten för båda föräldrarna att ta ut föräldrapenning samtidigt under barnets första månad.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna att ge de föräldrar med outnyttjade föräldrapenningdagar en andra chans.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om delat barnbidrag.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjt barnbidrag.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjt flerbarnstillägg.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomiskt utsatta barn.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjt underhållsstöd.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en solidarisk välfärd med tydliga principer för omfördelning.

Fel! Okänt namn på

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införandet av en särskild föräldrapenning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort skyldigheten för förskole- och skolpersonal att administrera ett intyg som berättigar föräldern till tillfällig föräldrapenning vid vård av sjukt barn.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om studerande med barn.¹
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barn med behov av särskilt stöd och om vårdbidraget.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bostadsbidragen som ett bostadspolitiskt instrument.
17. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt uppställning:

Anslag	Regeringens förslag	Anslags- förändring
1:1 Allmänna barnbidrag	23 373 000	2 200 000
1:2 Föräldraförsäkring	31 148 179	200 000
1:3 Underhållsstöd	1 986 000	200 000
Summa	68 465 863	+2 600 000

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 14 hänvisat till UbU.

Fel! Okänt namn på

1 Investera i barns bästa, generell välfärd samt jämställdhet mellan kvinnor och män

Den svenska föräldraförsäkringen är världsunik vad gäller sitt generösa omfång och sin flexibilitet. Vi socialdemokrater vill värna föräldraförsäkringen och dess verkliga möjligheter till tid med det egna barnet. Föräldraförsäkringen är ett uttryck för den socialdemokratiska familjepolitiken grundad på barnets bästa, generell välfärd samt jämställdhet mellan män och kvinnor.

Den familjepolitik som vi bedrivit i Sverige har också bidragit till generellt goda uppväxtvillkor för barnen och att föräldrar inte behöver välja mellan föräldraskap och förvärvsarbete. Det är en politik som med solidarisk omfördelning bidrar till både social och ekonomisk utjämning. Det är en familjepolitik som omvärlden nu efterhärmar eftersom den kombinerar tillväxt med trygghet och omsorg om barnen.

Vi socialdemokrater vill fortsätta att utveckla den familjepolitiska modell som vi har i Sverige. Vi vet att det finns väsentliga brister i dagens familjepolitik. Vi socialdemokrater är beredda att utveckla och ompröva där vi märker att det behövs. En modern familjepolitik för barnets bästa måste utgå från vardagen som dagens föräldrar lever i. Det handlar om orimliga krav och ojämlig ansvarsfördelning. Sverige behöver en politik och en välfärdsmodell som kan svara upp till de värderingar och attityder som dagens unga föräldrar har.

Regeringens budgetproposition och förda politik är ett tydligt avsteg från en familjepolitisk modell som sätter föräldrar och barn främst. Barnfamiljer har fått känna av tuffare villkor inte bara genom besparingar i de familjepolitiska stöden, utan också genom en borgerlig ovilja att lyssna till behov om en tillgänglig barnomsorg av god kvalitet. I stället har en familjepolitik med dåtiden som förebild klubbats igenom. Tydligast märks detta genom införandet av ett kommunalt vårdnadsbidrag enligt gamla hemmafruideal. Vårdnadsbidraget i kombination med förslagen om barnomsorgspong innebär ett stort systemskifte. Med borgerliga förslaget om barnomsorgspong får Sverige en familjepolitik som inte längre har barnen i fokus utan snarare uppmuntrar föräldrar att köpa sig fria från ansvar. Krav på kvalitet eller utbildad personal saknas. Istället för att lyfta fram barnansvaret som värdefullt och mångsidigt reduceras det till barnpassning. Ett system med vårdnadsbidrag och barnomsorgspong riskerar också helt förändra villkoren för förskolan. Det är en ansvarslös och omodern politik.

Dessutom tvingar den borgerliga regeringen personal på förskolor och skolor att kontrollera och administrera föräldrars rätt till ersättning vid vård av sjukt barn. Det är ett ytterligare ansvar som överflyttas till kommunerna och som tar resurser från det som pedagogerna faktiskt ska ägna sig åt – omsorgen om barnen, lärande och pedagogik. Fusk och missbruk i våra välfärdssystem får inte accepteras och måste stävjas på olika sätt. Vi menar dock att det finns mer träffsäkra sätt att kontrollera rätten till ersättning vid vård av sjukt barn och föreslår därför att åläggandet att administrera och kontrollera tillfällig föräldrapenning tas bort från förskole- och skolpersonal.

Barnfamiljer som grupp behöver uppmärksammas särskilt. För att fler ska vilja och våga bli förälder krävs en insikt om att barnfamiljer behöver vårt gemensamma engagemang och solidaritet. Av den anledningen är den generella välfärden mycket viktig för familjer med barn liksom de generella stöden såsom barnbidraget i syfte att utjämna skillnaderna mellan familjer med barn och familjer utan barn. Människor är olika – så också familjer, vilket familjepolitiken i allt högre utsträckning måste ta hänsyn till. Vissa familjer får barn i unga år medan barnafödandet för andra av olika skäl skjuts upp till senare i livet. Ett antal barn växer upp i familjer med en ensamstående förälder medan andra barn bor växelvis hos sin mamma och sin pappa. En del familjer har bara ett eller två barn medan andra barn växer upp med många syskon. Några barn växer upp med föräldrar som är homosexuella. Andra familjer består av studerande med små barn, andra är företagare med andra villkor än de som förvärvsarbetar. Särskilt tufft är det för ensamstående med barn, studerande föräldrar och föräldrar till svårt sjuka barn. Inte sällan upplever de begränsningar i föräldraskapet på grund av dålig ekonomi och känslor av bristande stöd från omgivning och samhälle. Barns livsvillkor präglas av samma orättvisor, klassklyftor och brist på jämställdhet som finns i samhället i stort. För barnens skull behövs en familjepolitik som stöder barnfamiljer generellt men också en familjepolitik med kompensatoriska inslag som tar hänsyn till familjer med särskilt utsatt situation.

Även om det finns olika typer av familjer vill de allra flesta försörja sig genom att båda föräldrarna har inkomster från arbete. Grunden för den svenska välfärdsmodellen har under en lång tid varit arbetslinjen. Med den som grund ska systemen underlätta för den enskilda individen att klara sin egen försörjning. Arbete handlar om både skyldigheter och rättigheter. I ett samhälle med höga välfärdsambitioner är arbete en förutsättning. Då krävs att så många som möjligt förvärvsarbetar. Vi socialdemokrater tänker inte överge arbetslinjen som en grundläggande princip. Den är nödvändig för att klara välfärden och för mäns och kvinnors lika möjligheter till ekonomisk självständighet.

Politiken får inte heller stå svarslös i frågan om hur kvinnors villkor i arbetslivet reellt ska förbättras. Villkoren i arbetslivet är avgörande för jämställdheten. Rätten till arbete och egen försörjning är central för kvinnors och mäns lika möjligheter till ekonomisk självständighet. Vi strävar efter goda villkor på arbetsmarknaden. Detta är delar i en solidarisk välfärdsmodell, men det är dessutom fundament för en långsiktigt god tillväxt. Men arbetslivet är långt ifrån jämställt. Det hänger bland annat ihop med vem som har det huvudsakliga ansvaret för omsorgen av hem och familj, dvs. det obetalda hemarbetet. Eftersom kvinnor fortfarande ses som bärare av detta ansvar har kvinnor generellt sämre villkor på arbetsmarknaden.

Klass- och könsmönstret på arbetsmarknaden är tydligt. De allra sämsta villkoren har unga LO-tjejer. Vi ser detta när det gäller lön och trygghet i anställningen, rätten till heltid, makten och inflytandet i arbetet och över arbetstidens förläggning. Om kvinnor har det sämsta fästet i arbetslivet begränsar det kvinnors rätt till trygga och utvecklande arbeten. Kvinnors möjligheter att själva råda över sina liv blir därmed beskurna. Detta får i sin tur conse-

Fel! Okänt namn på

kvenser för uttaget av föräldraledighet och befäster gamla förlegade könsroller. Ofrivilligt deltidarbete och otrygga anställningar innebär risk att fastna i arbeten med begränsade utvecklingsmöjligheter, mindre av kompetensutveckling och sämre möjligheter att avancera i yrket. Att ha ett tryggt arbete är viktigt för att ha möjlighet att engagera sig fackligt och politiskt. Arbetslivets villkor har följder för det demokratiska deltagandet.

För att se till att alla som vill får möjlighet att arbeta heltid måste utbudet av heltidsanställningar öka. Just nu förbereder sig arbetsmarknadens parter för att förhandla fram ett nytt huvudavtal för arbetsmarknaden. En av frågorna vid dessa diskussioner är rätten till heltid. Vi följer noga dessa diskussioner. Vi socialdemokrater vill att heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet. Vi är beredda att ta till lagstiftning om arbetsmarknadens parter inte själva löser denna fråga.

I grunden handlar det om att göra upp med traditionella könsroller – i arbetslivet och i familjer. Det är vår bestämda uppfattning att mäns rättigheter och skyldigheter inom familjens hägn har uppmärksammats för lite. Med rätta har en stor del handlat om kvinnors rättigheter i arbetslivet. Men om ingen betydande uppmärksamhet fästs vid den sneda könsfördelningen för det obetalda hemarbetet riskerar strävan efter kvinnors bättre villkor i arbetslivet att bli en chimär. Beviset för det finner vi i det vedertagna begreppet om kvinnors dubbelarbete. Om kvinnor och män ska ha lika chanser i arbetslivet kan inte kvinnan ensam bära de roller hon haft i århundraden.

Vi behöver göra pappa med barn och mamma med jobb. Barns rätt till båda sina föräldrar förutsätter ett jämställt arbetsliv och ett jämställt familjeliv.

2 Mål för politikområdet Ekonomisk familjepolitik

Vi vill föreslå riksdagen att målet för politikområdet ekonomisk familjepolitik ska fastställas till att de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn ska minska inom ramen för den generella välfärden. Målet har god överensstämmelse med de principer utifrån vilka politikområdet är uppbyggt. För ett välfärdssamhälle med ambitioner kan knappast signalen att barn ska vara en ekonomisk börda vara rimlig. En solidarisk omfördelning mellan dem som har och inte har barn är en viktig del i vår generella välfärd. På motsvarande sätt är en solidarisk utjämning av risker och kostnader mellan generationer, mellan arbetande och arbetslösa, mellan sjuka och friska viktiga inslag i vår trygghetsmodell.

Vi noterar också att regeringen i förra årets budgetproposition liksom i årets konstaterar att måluppfyllelsen varit god, dels då systemen bidrar till en utjämning av de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn, dels en utjämning av de ekonomiska villkoren för familjer över livsrytmen.

Trots detta vidhåller regeringen det goda med ett förändrat mål för den ekonomiska familjepolitiken. Sedan 2008 gäller målet att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till förbättrade förutsättningar för en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer. Regeringen skriver också att det nya målet betonar förutsättningarna snarare än utfallet och en viss acceptans för att utfallet inte alltid blir detsamma för alla familjer. Vi motsätter oss en utveckling där klyftor medvetet tillåts öka mellan familjer med barn och övriga grupper i samhället. Vi motsätter oss också en cynisk politik med en målsättning som inte tar ansvar för vad som faktiskt händer för familjer med barn i det verkliga livet utan i stället betonar vad som skulle kunna ha hänt. Vi kan också konstatera att det kanske är därför som det mest iögonfallande, med årets budgetproposition gällande ekonomisk trygghet för familjer och barn är avsaknaden av initiativ.

3 Avskaffa vårdnadsbidraget

Inget annat land i världen lägger mer pengar på att föräldrar ska kunna vara hemma med sina barn. Den svenska föräldraförsäkringen är världsunik. Därför ska föräldraförsäkringen värnas eftersom den ger verklig tid med de små barnen. Föräldraförsäkringens utformning med ersättning enligt inkomstbortfallsprincipen gör det möjligt att lämna arbete för en tid till att vara hemma med de små barnen. Föräldraförsäkringen stöder föräldraskap och förvärvsarbete för både kvinnor och män.

Vårdnadsbidraget är ett systemskifte med ett tydligt avsteg från tvåförsörjarmodellen. Vårdnadsbidraget understöder en familjepolitik där kvinnor tar hand om barnen och männen om jobbet.

Ingen som i dag jobbar och behöver hela sin lön har råd att ersätta lönen med ett vårdnadsbidrag på 3 000 kr. Därför är vårdnadsbidraget en kvinnofälla. Det är i huvudsak kvinnor som kommer att vara hemma med barnen till så låg ersättning att de inte kan försörja sig. De blir helt beroende av sina mäns goda vilja. Det kommer alla kvinnor att få känna av på arbetsmarknaden, i fler osäkra anställningar, i sämre löner och sämre karriärmöjligheter. Därför ska vårdnadsbidraget avskaffas.

Det är få män som klarar av att vara produktiva för två. Därför är också män förlorare på ökad ojämställdhet. De kommer att få känna av en ökad press att jobba ännu mer, prestera än bättre för att duga som familjeförsörjare. De kommer att få betala i mindre tid med sina barn. Därför ska vårdnadsbidraget avskaffas.

Det är barnen som är förlorare eftersom de inte vinner en mamma utan får en mer frånvarande pappa. Det är barnen som är förlorare när borgerlig familjepolitik nu ger bidrag till dem som inte använder offentlig samhällsservice såsom förskolan. De är barnens egen rätt till förskola och möjlighet att utvecklas och växa tillsammans med andra barn som åtsidosätts. Det är barnens trygghet i att ha fler vuxna omkring sig som ifrågasätts. Det är alla de barn och föräldrar som behöver förskolan som får betala. Kärnfrågan handlar om

Fel! Okänt namn på

vad våra skattepengar ska användas till. Varje krona som av kommunerna satsas på ett vårdnadsbidrag för de få som drömmer om en offentligt finansierad hemmafrutillvaro eller för dem som väljer bort förskolan är en krona mindre till något annat. För varje krona som läggs på ett vårdnadsbidrag läggs en krona mindre till personal, personalutbildning, rutschkanor och lokaler i den gemensamt finansierade förskolan. Detta är inte att sätta barns bästa i centrum, och det svarar inte heller mot barnfamiljers önskan att få till en bättre vardag med sina barn i kombination med sitt arbete. Därför ska vårdnadsbidraget avskaffas.

Vi tänker inte överge arbetslinjen som en grundläggande princip. Den är nödvändig för att klara välfärden och för mäns och kvinnors lika möjligheter till ekonomisk självständighet. Den är nödvändig för barns trygghet. Tvärtom ser vi i dag behov av en ny och förstärkt arbetslinje som bör ligga till grund för kommande familjepolitiska reformer. Vårdnadsbidraget verkar i helt motsatt riktning.

Vi föreslår riksdagen att avskaffa det kommunala vårdnadsbidraget.

4 Investera i mer jämställdhet

Vi är beredda att utveckla fler förslag baserade på Föräldraförsäkringsutredningen för att knyta en större del av föräldraförsäkringen till respektive förälder. Det är fortfarande mammor som bär huvuddelen av arbetet med hem och barn och som tar huvudansvaret när barnen är sjuka eller i relationerna till förskola och skola. Det är mammor som går ned i arbetstid när barnen är små, och det är fortfarande bara 20 % av föräldraförsäkringen som tas ut av papporna. Allt detta slår direkt på alla kvinnors möjligheter i arbetslivet och på mäns roll i familjen. Mammorna har svagare löneutveckling som följer med långt efter det att barnen är små. Ohälsotalen är högre. De många deltiderna ger henne lägre lön, sämre pension och en svagare ställning i arbetslivet. Huvudansvaret för arbetet med barnen gör att många arbetsgivare betraktar alla kvinnor som osäker arbetskraft. Pappor ses inte som förstahandsförälder. Han förminskas i sin roll som pappa och i sin vikt för barnen. Alltfler pappor vill vara närvarande pappor i sina barns vardag, men de möts inte sällan av medvetna och omedvetna hinder från sin omgivning, t.ex. arbetsgivare som tycker att pappaledighet är max 2 månader, arbetskamrater som är oförstående, mammor som anser att föräldraledigheten är hennes tid och BVC-personal som glömmer pappan i samtalet. Menar vi allvar med att barn har rätt till båda sina föräldrar är målet tydligt. Vi socialdemokrater vill ha ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen.

För att ytterligare stödja föräldrar i de möjligheter som finns i att dela ansvaret för de små barnen under föräldraledigheten vill vi utveckla föräldrautbildningen så att den har en tydlig jämställdhetsprofil över hela landet. Pappors betydelse och roll för barnet ska tydliggöras på samma sätt som mammors. Goda förebilder kan med fördel användas. Låt blivande pappor tala med pappor som delat föräldraledigheten såsom blivande mammor alltid talat

med andra mammor. Ökad kunskap gör något som känns främmande mer tillgängligt och nära.

Det är i det individuella mötet mellan föräldrar och personal på BVC, mödravården, Försäkringskassan och socialtjänsten som information och kunskap om attityder till jämställdhet och genus har betydelse. Därför behöver också kunskaperna öka om jämställdhet och genus hos de personalgrupper som möter föräldrar. Ett ledord bör vara ökad jämställdhet och att bryta traditionella könsmonster. Dessutom ser familjer olika ut i dag. Det kan vara två kvinnor som kan vänta barn tillsammans, förälder två är inte alltid en pappa. Vi vill också analysera hur möjligheterna kan bli fler för att båda föräldrarna att följa med till barnavårdcentralens besök och kontroller.

En gemensam månad

Vi vill inom ramen för föräldraförsäkringen ge möjlighet för papporna att vara hemma 20 dagar i samband med barnet födelse. Studier som Statens folkhälsoinstitut har gjort visar att det finns ett tydligt samband mellan pappans engagemang och barnets utveckling och sociala anpassning. En viktig förutsättning för föräldrarnas engagemang är också att känna sig som fullständigt ansvariga för sina barns omvårdnad. Det är under en sammanhängande samvaro med barnet som föräldrarnas omsorgsrationalitet utvecklas.

Vi ser flera fördelar med att öka pappornas möjlighet att delta i omvårdnaden av barnet redan från start. Det skulle dels stärka banden mellan barn och far, dels skulle pappans tidiga delaktighet innebära en betydande avlastning för mamman den första tiden efter förlossningen. Genom att införa möjligheten för båda föräldrarna att ta ut föräldrapenning samtidigt under barnets första månad underlättas den första tiden hemma¹. Det är en välkommen reform som är viktig för barnen och sätter fokus på pappors roll i familjen.

En andra chans till papporna

Vem har inte träffat pappor som säger att de hade gjort annorlunda om de finge ta småbarnsåren i repris? Det är föräldrar som senare ångrar att de inte var föräldralediga i större utsträckning eller kanske inte alls. Plötsligt står de där med barn som börjat skolan eller kanske redan är i tonåren. När barnet har fyllt åtta år kan inte längre kvarstående föräldrapenningdagar tas ut, utan de har försvunnit in i statskassan. Försäkringskassans beräkningar visar att framför allt pappadagar kvarstår outnyttjade. Vi vill utreda förutsättningarna att under en begränsad tid ge dem med outnyttjade föräldrapenningdagar en andra chans.

En möjlighet är att använda en del av de föräldrapenningdagar som inte tagits ut till att förstärka kontakten med sina barn under högstadietiden. Detta

¹ Reformerad föräldraförsäkring – Kärlek, omvårdnad, trygghet (SOU 2005:74), s.322.

Fel! Okänt namn på

kan bidra till såväl en förbättrad relation mellan förälder och barn som förhoppningsvis att fler engagerar sig för barnens skolgång. Det kanske dessutom är särskilt angeläget just när barnen nått tonåren att finnas till hands som stödjande vuxen. Det faktum att insatsen är tidsbegränsad innebär en tydlig signal om att det nu finns en andra chans – men begränsad i tid – att använda föräldraförsäkringen fullt ut. Därigenom vill vi stimulera till ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen och bidra till att stärka ungdomars uppväxtvillkor och behov av vuxenkontakt. En andra chans skulle också ges till de kvinnor som hittills stått för ansvaret för hem och familj. Det kan nu bli deras chans att kliva fram på arbetsmarknaden. En möjlighet att kunna gå upp i tid, att kunna ta ett extra ansvar, att visa att man vill och kan när förutsättningarna ges.

Jämställdhetsbonus

Vi vill noggrant utvärdera en jämställdhetsbonus som en modell av flera som kan ge incitament till att fler pappor får sin del av tid med barnen. Det är av stor vikt att denna bonus då är utformad så att den träffar rätt målgrupper och att den också är utformad på så sätt att den går att fasa ut den dag ett mer jämställt uttag är uppnått. Det kräver med stor sannolikhet en jämställdhetsbonus som är överblickbar och som ger pengar i anslutning till föräldraledigheten – detta för att den ska bli ett ekonomiskt incitament som bidrar till att föräldrar faktiskt kan få råd att ta ut dagar i föräldraförsäkringen mer jämställt än i dag.

En jämställdhetsbonus behöver också ha ett vidare perspektiv riktad mot arbetslivet. Det skulle kunna vara en bonus till de arbetsgivare som uppmuntar och stöder män att ta sin del av ansvaret för hem och familj. Många av de värderingar och synsätt om vem som ska vara ansvarig för barnen understöds av traditioner och diskussioner på arbetet och av den syn som arbetsgivaren lägger på mäns och kvinnors roller. Med en mer tillåtande och självklar attityd från arbetsgivarens sida borde pappors uttag av föräldraledigheten kunna öka.

Inget av det ovan beskrivna kraven uppfyller den jämställdhetsbonus som regeringen infört. Den kännetecknas snarare av slarv och brådska där jämställdhetsambitioner fått ge vika för ideologin att alltid premiera genom undandragen skatt. Detta har gett en krånglig och oöverblickbar jämställdhetsbonus som riskerar att missa målet. Därtill kan tilläggas att jämställdhetsbonusen och vårdnadsbidraget påvisar de diametralt helt olika uppfattningar om män och kvinnors roll i familjen som kännetecknar regeringens familjepolitik som helhet.

Ett föräldravänligt arbetsliv

Den som mår bra som förälder och får livet att gå ihop blir också en effektiv medarbetare. Det hänger ihop. Men långt ifrån alla får i dag vardagen att gå ihop. Trots förstärkt föräldraledighetslag vittnar föräldrar om kränkning och diskriminering i arbetslivet. Alltför många känner stress och press och slits ut på sina arbetsplatser. Det är inte heller ovanligt att familjer glider isär just för att kraven blir övermäktiga. I kampen om att få ihop kraven i arbetslivet med rollen som förälder, sambo eller make/maka drivs alltför till ohälsa. Kvinnors ohälsa är här särskilt utmärkande.

Vi vill ha ett mer tillåtande och flexibelt arbetsliv som bygger på flexibla arbetstider ur ett arbetstagar- och föräldraperspektiv. Det är en absolut förutsättning för att öka pappors uttag av föräldrapenningdagar. Därför tror vi på att utveckla arbetet med jämställdhetsplaner på arbetsplatserna och ett förstärkt arbetsmiljöarbete som bland annat tar utgångspunkt i småbarnsföräldrars vardag. Vi är också övertygade om att mer inflytande över arbetstider är ett viktigt steg på vägen.

En absolut förutsättning för att kunna kombinera föräldraskap och förvärvsarbete är en väl utbyggd förskola. Vi socialdemokrater är aldrig nöjda med att bara ha barnpassning. Vi vill ha en förskola med hög kvalitet som är till för barnen. Barnfamiljer har olika villkor. Familjepolitikens uppgift är att stödja föräldrar och familjer i olika sammanhang och constellationer. I ett förändrat arbetsliv måste också barnomsorgen möta de behov som föräldrar har för att få ihop vardagen med barn och jobb. Vi vill öka tillgången på barnomsorg på kvällar, helger och nätter.

5 Bättre stöd till gravida och nyblivna föräldrar

En majoritet av kvinnorna, 74 procent, som födde barn under det första halvåret 2002 försörjde sig någon gång under de sista 90 dagarna av graviditeten på ersättningar från socialförsäkringssystemet. I genomsnitt handlade det om ca 50 dagar som utbetalades i form av föräldrapenning, havandeskapspenning eller sjukpenning. Statistiken visar vidare att ca 41 procent av de gravida kvinnorna tar ut föräldrapenning före barnets födelse, medan havandeskapspenning betalades ut till 22 procent av kvinnorna.²

Möjligheten för gravida att gå hem vid fysiskt ansträngande arbeten eller när ens arbetsförmåga är nedsatt är viktig och bidrar till att många kvinnor klarar sig oskadda genom graviditeten samt minskar risken för att barnet lider skada. Dessvärre har tillämpningen av reglerna långt ifrån alltid uppfyllt kraven om en rättssäker likabehandling. Bristen har framför allt berott på att Försäkringskassans bedömningar skiljer sig mellan olika orter och regioner.

² Reformerad föräldraförsäkring, Kärlek, omvårdnad, trygghet (SOU 2005:74), s.134.

Fel! Okänt namn på

Vi förutsätter därför att regeringen följer upp detta samt att Försäkringskassans pågående arbete för att öka likabehandlingen och rättssäkerheten i socialförsäkringarna även fäster uppmärksamhet vid detta problem.

Ändå tror vi att det inte räcker. Vi vill få bort synen på graviditet som ett sjukdomstillstånd snarare än något naturligt. Statistiken säger oss att besvär under graviditeten är vanligt. Här har arbetslivet ett viktigt ansvar att kunna erbjuda sjysta arbetsvillkor och god arbetsmiljö. I dag kan den som är gravid begära att bli omplacerad eller få havandeskapspenning 60 dagar före planerad förlossning. Arbetsgivarens ansvar att kunna erbjuda flexibla lösningar borde infalla även tidigare under graviditeten. Det torde också ligga i arbetsgivarens intresse att behålla den gravida i arbete.

Föräldraförsäkringsutredningen har föreslagit att en graviditetsmånad införs och att havandeskapspenningen samtidigt avskaffas. Syftet med en sådan menar utredningen är att möta gravidas behov av vila under slutet av graviditeten men också att komma till rätta med de regionala skillnader som funnits av de olika slagen av ersättning. I dag finns möjlighet att ta ut föräldraförsäkring innan barnet har fötts för gravida som känner att de behöver vila. Samtidigt känner då många att man minskar på tiden som kan tillbringas med barnet efter födseln. Det finns anledning att ytterligare noga analysera för- och nackdelarna med en graviditetsmånad. Det ska ställas mot både de andra önskvärda reformer som finns på området och huruvida Försäkringskassans tillämpning framöver minskar behovet av en sådan reform.

6 Trygg ersättning vid sjukdom och föräldraledighet

Förra mandatperioden höjde den socialdemokratiska regeringen taket i föräldraförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp så att de allra flesta får 80 procent i ersättning när de är föräldralediga. Samtidigt höjdes taket i tillfälliga föräldrapenningen samt i sjukförsäkringen. I och med detta stärktes också legitimiteten för socialförsäkringssystemet.

Ur ett barnperspektiv är höjningen av ersättningstaket mycket positiv. Både män och kvinnor har tagit ut fler dagar. I tider då fler och fler av föräldrapenningdagarna inte används innan barnen fyller åtta år är det nu fler barn som får ha en förälder hemma en något längre tid än vad som annars skulle ha varit fallet.³

Den moderatstyrda regeringen har valt att försämra den tillfälliga föräldrapenningen som gäller när föräldrar är hemma för att ta hand om sina sjuka barn. Det innebär att det är rationellt för den som tjänar mest, oftast pappan, att fortsätta jobba medan den som vanligtvis tjänar mindre, mamman, är hemma och vårdar barn. Så cementeras gamla könsroller och så försvårar

³Försäkringskassans hemsida;
<http://www.forsakringskassan.se/omfk/analys/barnfamilj/foraldrap/#regel>.

regeringen för de föräldrar som vill men inte har råd att dela ansvaret för barnen. Vi socialdemokrater vill höja taket i den tillfälliga föräldrapenningen så att den ligger på samma nivå som i föräldrapenningdagarna. Höjningen genomförs stegvis och landar på 10 prisbasbelopp 2011.

Den borgerliga regeringens taksänkning i den tillfälliga föräldrapenningen drabbar familjer med svårt sjuka barn hårt. Att föräldrarna ska straffas med sänkt ersättning för att man under en period avstår från arbete för att kunna vårda sitt sjuka barn är inte rimligt. Vi vänder oss starkt emot den borgerliga regeringens försämringar för barnfamiljerna.

Vi socialdemokrater menar också att det är hög tid att ta ansvar för tryggheten vid sjukdom för ensamföräldrar under föräldraledigheten. Från år 1995 kan en förälder som måste arbeta överlåta rätten till tillfällig föräldrapenning till annan försäkrad som avstår från arbete för att vårda barnet i förälderns ställe när barnet är sjukt. Det är en viktig möjlighet som måste finnas. Från juli 2001 kan tillfällig föräldrapenning även betalas ut till annan försäkrad än mamman eller pappan om de varken kan arbeta eller vårda barnet. Det återstår nu att lösa situationen för ensamföräldrar när de själva drabbas av sjukdom under föräldraledigheten. Vi vill därför införa en särskild föräldrapenning för en annan försäkrad som avstår förvärvsarbete för att vårda ett barn i stället för den sjuke föräldraledige ensamföräldern. En ensamstående förälder som blir sjuk och inte kan ta hand om sitt barn kan behöva hjälp av någon utanför familjen som kan vårda barnet. Föräldraförsäkringsutredningen, (SOU 2005:73) har lämnat förslag till en särskild föräldrapenning. En sådan bör inrättas.

7 Vardag-med-barn-tid

Efter föräldraledigheten börjar den riktiga vardagen för småbarnsfamiljen. Många föräldrar tycker att det är skönt att komma tillbaka i arbete men känner samtidigt stress över att inte få vara med sitt barn. Vi ser behov av att föräldrar får mer vardagstid med barnen. Många föräldrar efterfrågar också fler korta perioder av sammanhängande tid med barnen utan att för den skull permanent gå ned i arbetstid, vara helt föräldralediga på nytt eller vara helt borta från arbetsmarknaden. Vi vill undersöka hur en utvecklad föräldraförsäkring kan svara upp mot detta behov.

8 Ett rättvist och effektivt barnbidrag

Förträffligheten med barnbidraget är att det går till alla barn. Därigenom bidrar det till en positiv fördelning utan att skapa negativa margineffekter eftersom barnbidraget inte påverkas av föräldrarnas inkomster från arbete eller deras utgifter. Ett viktigt syfte med barnbidraget är ekonomisk utjämning och ökad ekonomisk trygghet för barnfamiljer under den period när

Fel! Okänt namn på

försörjningsbördan är som allra störst. Det är just detta den generella välfärdsmodellen bygger på, och barnbidraget har ett starkt fäste i den. Vi socialdemokrater menar att det är viktigt att fortsätta att hävda barnbidragets värde. Nu är lågkonjunkturen här och många hushåll är oroade över den ekonomiska utvecklingen. I stället för stora skattesänkningar som ger mest till dem som har det bäst väljer vi att rikta en ekonomisk stimulans till dem som verkligen behöver det. Därför vill vi höja barnbidraget med 100 kronor i månaden för varje barn och flerbarnstillägget med 10 procent.

Ett mer jämställt ansvar för barnen är ett viktigt mål för en modern familjepolitik. Det är något som också bör avspeglas i de signaler som staten skickar via utbetalningen av barnbidrag varje månad. Därför vill vi att barnbidraget delas mellan föräldrarna. Lika modernt som det var att betala ut barnbidraget enbart till mamman då, lika omodernt är det i dag. Nu leder det till att samhällets stöd till barnfamiljerna upprätthåller och underblåser den ojämlika uppfattningen att det är mamman som ska stå för inköpen till barnet. Under de 60 år som gått sedan barnbidraget infördes har det hänt mycket i samhället som fått konsekvenser för familjestrukturen. I dag delar alltför mammor och pappor på ansvaret för barnen. Det är bra, och det är något vi vill uppmuntra.

Viktigare ändå är att barnbidraget faktiskt är till för barnen. Därför ska också barnbidraget följa med barnen. Förslaget ligger också helt i linje med synen att alla lagar och regler ska vara könsneutrala och inte diskriminera någon på grund av kön.

9 Barn i ekonomiskt utsatta familjer

Fortfarande är skillnaderna mellan barn stora i Sverige. Enligt beräkningar i den så kallade Fasitmodellen från riksdagens utredningstjänst ökar barnfattigdomen i Sverige bland alla barn under 18 år från 8,4 procent 2006 till 11,5 procent 2009. För ensamstående med barn är ökningen än mer markant från 14,9 procent 2006 till 26,9 procent 2009. Vissa barn föds till knappa förhållanden där ensamstående föräldrar får vrida och vända på varenda krona för att få livet att gå ihop. Andra föds i familjer där resurser, kontakter, språksäkerhet och rika valmöjligheter är en självklarhet. Vissa barn kommer alltid att ha ett försprång. Därför är det så viktigt med en solidarisk omfördelning som stöder de barn som föds till sämre villkor.

Vi socialdemokrater satsade under förra mandatperioden 1 miljard kronor för höjt underhållsstöd, barntillägg för studerande samt förbättring av den delen av bostadsbidraget som utgör särskilt stöd till barnfamiljer. Dessutom höjdes barnbidraget och flerbarnstillägget 2006 med 100 kronor, samtidigt som flerbarnstillägget infördes redan från andra barnet. Alla barn har rätt till trygghet.

Vi socialdemokrater menar att det är viktigt att också fortsätta värna om underhållsstödets storlek. För att förbättra för de familjer, ensamstående med barn, som har det särskilt tufft vill vi höja underhållsstödet med 100 kronor

per månad och barn. Vi ser också att det därutöver finns skäl att framöver analysera möjligheterna till en översyn och reformering av underhållsstödet.

Vi förordar en generell välfärdsmodell med tydliga omfördelningsprinciper. Mot den står den borgerliga selektiva, behovsprövade politiken som i kombination med grundtrygghetsmodeller ökar klyftorna och skapar fattigdomsfällor. Regeringen rör sig bestämt i den riktningen med förändrade mål, sänkta ersättningsnivåer och vårdnadsbidrag.

10 Studerande med barn

Tack vare en medveten satsning under de föregående mandatperioderna har fler personer fått möjlighet att läsa på högskola. Vi vill att minst 50 procent av en ungdomskull ska få möjlighet att läsa på högskola, något som är viktigt både ur ett jämlikhetsperspektiv men också för att Sverige ska kunna konkurrera på den globala marknaden med kunskap och utveckling. Denna satsning har bland annat lett till att av dem som påbörjar en högskoleutbildning till hösten är 64 procent kvinnor. Många kvinnor vill inte behöva välja mellan karriär och barn men upptäcker att det är svårt att skaffa barn under studietiden och skjuter därför upp familjebildandet många år framåt genom att först skaffa sig utbildning och ett arbete.

De studenter som inte har någon rätt till SGI får ersättning enligt grundnivån. Trots att grundbeloppet i föräldraförsäkringen har höjts under den förra mandatperioden är det fortfarande mycket lågt. Detta gör att två uttalat viktiga politiska målsättningar hamnar i konflikt; att fler ska studera samt att barnafödandet ska öka. Och för de studenter som ändå skaffar barn under sin studietid har studenter med barn svårt att få ekonomi att gå ihop.

Vi föreslår därför i vårt budgetalternativ för 2009 att bidraget till studenter med barn höjs till 738 kr per månad för ett barn, 1 200 kr per månad för två barn och 1 446 kr per månad för tre barn.

11 Barn med behov av särskilt stöd

Vårdbidrag är den ersättning för föräldrarnas merarbete för särskild tillsyn och vård och/eller för de merkostnader som barnets sjukdom eller funktionsnedsättning ger upphov till. Man kan få helt, tre fjärdedels, halvt eller en fjärdedels vårdbidrag. För barn med särskilda behov finns stödfunktioner – såväl offentliga, som ideella. Det finns naturligtvis goda exempel på skolor som anpassar verksamheten efter barnens förutsättningar, arbetsgivare som har förståelse för föräldrarnas situation och myndighetsföreträdare som ger ett bra bemötande vid diskussioner om vårdbidrag, merkostnadsersättningar eller tillfällig föräldrapenning. Men det finns också mindre bra exempel – där föräldrar får kämpa för sina rättigheter, där barnen inte får det stöd de har rätt till

Fel! Okänt namn på

och där bemötandet från exempelvis Försäkringskassan lämnar mycket kvar att önska. När det gäller sjukförsäkringens tillämpning kan många föräldrar vittna om hur bedömningarna skiftat beroende på var man bor, vilken handläggare som hanterar ärendet och hur väl man klarat av att argumentera för sin situation. Detta kan visa sig i tillämpningen av vårdbidraget – dels på grund av skiftande bedömningar inom Försäkringskassan, dels på att försäkringen behöver moderniseras, utvecklas och förbättras.

Vi anser att det är angeläget att en översyn vidtas för att värna vårdbidraget i syfte att förbättra och utveckla stödet för föräldrar med svårt sjuka barn.

Likvärdiga principer vad gäller delat barnbidrag bör också gälla för vårdbidraget.

12 Bostadsbidrag

Bostadsbidragen är utformade för att täcka barnfamiljers behov av en bra bostad och ge ekonomiskt svaga hushåll möjlighet att möta sina bostadskostnader. Vi socialdemokrater ser inte bara bostadsbidragen som ett viktigt familjepolitiskt instrument utan också som en viktig del i en god social bostadspolitik. En social bostadspolitik förbättrar förutsättningarna för barn att få goda uppväxtvillkor. Bostadsbidragen är en av de mest träffsäkra stödformerna till hushåll med låga inkomster och förbättrar därmed förutsättningarna för barn i ekonomiskt utsatta familjer att växa upp under goda boendeförhållanden.

Riksdagen beslutade under 2005 om ändrade regler för bostadsbidrag (prop. 2004/05:112). Lagen trädde i kraft den 1 november 2005 och tillämpas på bostadsbidrag från och med den 1 januari 2006. Förändringarna innebar bland annat att den del av bostadsbidraget som lämnas som särskilt bidrag till barnfamiljerna höjdes. Vidare infördes ett umgängesbidrag till föräldrar som på grund av vårdnad eller umgänge har sina barn tidvis boende hos sig. Det genomfördes också förändringar i beräkning av den bostadskostnadsbaserade delen av bostadsbidraget. Reglerna innebär att man vid beräkning av bostadsbidraget bortser från bostadskostnader som löper på bostadsytor över en viss gräns som varierar beroende på hushållets storlek. Dessa regler om bidragsgrundande bostadsyta kan bland annat få till följd att ett byte till en större lägenhet med samma eller lägre hyra kan leda till att bidraget minskar eller uteblir.

Mot bakgrund av de senaste årens förändringar är det angeläget att en översyn av bostadsbidragen genomförs med utgångspunkt i såväl bostadsbidragens familjepolitiska betydelse som deras roll som bostadspolitiskt instrument. Regeringens aviserade översyn av bostadsbidragens fördelnings- och marginaleffekter ser dessvärre ut att ha ett väsentligt snävare, finansiellt perspektiv.

Avslutning

Den borgerliga regeringen för fram förlegade idéer grundade på kärnfamiljen som enda norm. Vi investerar i stället i förslag som bejakar att föräldrar och familjer ser olika ut. Vi investerar i stället i en utvecklad förskola med kvalitet. En förutsättning är också ett mer tillåtande och uthålligt arbetsliv där småbarnsföräldrar mer än nu kan förena arbetsliv och familj. Vi vill investera i ett reellt och ökat stöd i vardagen för alla småbarnsföräldrar – inte bara för några. Vi tar vår utgångspunkt i barnens bästa och deras behov av båda sina föräldrar. Tid med barn förutsätter ett jämställt föräldraskap. Vi tänker inte bortse från att mammor och pappor har ett gemensamt ansvar.

Stockholm den 2 oktober 2008

Veronica Palm (s)

Ronny Olander (s)

Kurt Kvarnström (s)

Matilda Ernkrans (s)

Magdalena Streijffert (s)

Siw Wittgren-Ahl (s)

Göte Wahlström (s)

Jasenko Omanovic (s)